

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.3.17>

УДК 35. 001.89

О. М. Тищук,

аспірант кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-2854-3407>

**ПОТЕНЦІАЛИ РЕФЛЕКСИВНОГО ТА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМІВ
УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЗВО УКРАЇНИ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

О. Tyshchuk,

PhD student of the Department of Sociology and Public Administration, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

**POTENTIALS OF REFLEXIVE AND FINANCIAL MECHANISMS FOR
MANAGING THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE
TO IMPROVE PUBLIC POLICY IN THE FIELD OF ASSURANCE OF
HIGHER EDUCATION QUALITY**

Стаття містить узагальнення щодо низької ефективності функціонування системи вищої освіти. Серед чинників зниження ефективності функціонування вітчизняних ЗВО визначено значущість тих з них, природою

виникнення яких є надмірна пропозиція на ринку освітніх послуг. Мала кількість студентів у ЗВО стає причиною зниження не лише ефективності їх функціонування, а й якості надання освітніх послуг та якості вищої освіти в цілому. В статті розглянуто потенціали рефлексивного та фінансового механізмів публічного управління для оптимізації мережі ЗВО України. Обґрунтовано критерії відбору тих університетів, навколо структури яких може відбуватись об'єднання ЗВО. Стаття містить пропозиції щодо вдосконалення публічної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні

The article considers the potentials of reflexive and financial mechanisms of public administration to optimize the network of higher education institutions of Ukraine. The criteria for selecting those universities around the structure of which unification of HEI will take place are substantiated. The article contains proposals for improving public policy in the field of quality assurance of higher education in Ukraine

The conclusion institutionalized in the final Act of Expertise of the project “Ukraine improving higher education for results project” regarding the inconsistency of the HEI network with the amount of potential applicants for higher education, combined with the direction of improving the financing system of the higher education system formalized in “The strategic action plan of the MOES by 2027”, actualizes the state's request to find a new model for financing HEI activities. The current model of placing a state order for the training of specialists with higher education, and accordingly the model of redistribution of funds provided for by the state budget between HEI, is not only ineffective, but also one that negatively affects the development of the higher education system. Traditional levers for use within the classical model of influence do not provide the state with the expected result and create the basis for actualization of the risks of a gradual decrease in the quality of the provision of educational services to HEI. On the one hand, such risks are actualized through the prism of excessive supply in the educational services market, and on the other hand – the gradual degradation of the higher education system as a whole. Among the possible mechanisms for solving these issues, the most attractive, in terms

of efficiency and effectiveness of use, are reflexive and financial management mechanisms. The potentials of these mechanisms were chosen by us for assessing the possibility of their use in the system of improving public policy in the sphere of quality assurance of higher education in Ukraine. The focus of scientific attention of this publication is built by us around the solution of the issue of non-conflict optimization of the HEI network with the simultaneous strengthening of the effect of the concentration of opportunities in the structures of the most competitive HEI.

The article substantiates the possibility of association the HEI by combination of those HEI whose amount of full-time students does not exceed, at the first stage, five thousand applicants, and at the second stage – ten thousand people. As an stimulation influence for the combination of HEI, the state can use the potentials of the financial mechanism, namely its model, which involves placing a state order for the training of specialists with higher education only in those HEI that meet the established criteria regarding the amount of full-time students. Another, or additional, criteria for combining of HEI can be the level of positioning of HEI in the authoritative university ratings. The uniting of HEI around more rated universities will contribute not only to the saving of the traditions of the quality of higher education, but also to their further development. It is proved obtained due to the enlargement of HEI concentration of resources in the most competitive HEI, will increase the efficiency of their use, and, accordingly, will positively affect the quality of educational activities of HEI and the quality of higher education.

Ключові слова: *державна політика у сфері вищої освіти; публічне управління забезпеченням якості вищої освіти; ефективність системи вищої освіти; об'єднання ЗВО; фінансовий та рефлексивний механізми; концентрація ресурсів ЗВО; механізми управління системою вищої освіти України.*

Key words: *public policy in the field of higher education; public administration of assurance of the higher education quality; the effectiveness of the higher education system; combination of; financial and reflective mechanisms; concentration of resources of HEI; mechanisms of management of the higher education system of Ukraine.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нещодавно оприлюднений фахівцями Світового банку Акт експертизи проекту «Удосконалення вищої освіти заради результатів» конкретизує ті з викликів системи вищої освіти України, які є найбільш значущими для її подальшого розвитку. Висвітлюючи зміст секторального та інституційного контексту проблематики удосконалення системи вищої освіти України автори вище згаданого документу звертають увагу на неабияку значущість питань невідповідності мережі державних ЗВО кількості випускників закладів загальної середньої освіти. Відповідна проблематика подається фахівцями Світового банку через призму таких основних узагальнень: 1) високі видатки державного бюджету України, та як наслідок постійний його дефіцит, у поєднанні з неефективним використанням передбачених для фінансування системи вищої освіти України ресурсів, створюють ризики поступового зменшення фінансування професійної діяльності ЗВО, та як наслідок – подальше зниження якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти в цілому; 2) кількість державних ЗВО в Україні є надмірною, а їх діяльність – неефективною; 3) оптимізація мережі ЗВО повинна відбуватись «знизу вгору»; 4) національна модель фінансування пов'язаних з розміщенням державного бюджету на підготовку фахівців з вищою освітою витрат не сприяє підвищенню якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти [17].

Про необхідність вирішення питань підвищення ефективності функціонування та розвитку системи вищої освіти України свідчить у тому числі й факт започаткування Міністерством освіти і науки України реформи фінансування вищої освіти. Зміни системи фінансування вищої освіти набули своєї первинної інституалізації у межах нещодавно прийнятого у першому читанні Проекту Закону про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам. Передбачені цим законопроектом норми докорінно змінюють місце та роль держави у фінансуванні державного замовлення на підготовку фахівців з

вищою освітою [12]. Не дивлячись на всю інноваційність закладених у законопроект норм, їх зміст не фокусується на можливості підвищення ефективності фінансування діяльності ЗВО за рахунок концентрації передбачених для розвитку вищої освіти ресурсів у межах найбільш потужних за рівнем свого потенціалу ЗВО. Похідним від цього напряму може вважатися й питання оптимізації вітчизняної мережі ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики ефективності функціонування системи вищої освіти, а відповідно й механізмів публічного управління її розвитком, набуло свого розвитку у роботах М.А. Ажажи, С.А. Вавренюка, І.А. Семенець-Орлової, В.М. Бабаєва, А.В. Роміна, В.П. Садкового, Д.В. Карамішева, В.В. Сиченка, О.В. Поступної та інших дослідників. В основу напрацювання цих вчених були покладені результати наукових пошуків представників педагогічної наукової думки, а саме: В.П. Андрущенко, В.П. Бега, В.Ю. Бикова, С.А. Калашнікової, В.Г. Кременя, С.В. Курбатова, В.І. Лугового, В.В. Олійника та багатьма іншими вчених.

До найбільш цікавих робіт, фокусом наукової уваги яких були питання особливостей формування та ефективності реалізації державної політики у сфері вищої освіти слід віднести ті з досліджень, авторами яких були: С.А. Бука (визначено місце та роль опитування здобувачів вищої освіти для підвищення ефективності державного контролю за якістю надання освітніх послуг ЗВО) [9]; Ф.Г. Ващук (визначено проблеми та оцінено перспективи інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в європейський освітній простір) [3]; С.М. Домбровська (конкретизовано потенціали механізму рейтингування науково-педагогічних працівників для забезпечення якості вищої освіти) [8]; В.М. Мороз (визначено напрями актуалізації залежності рівня розвитку трудового потенціалу держави від рівня освіченості населення) [6]; С.А. Мороз (розглянуто правовий механізм державного управління якістю підготовки фахівців на науковому рівні вищої освіти) [7]; А.Л. Помаза-Пономаренко (проведено аналіз думки роботодавців щодо напрямів вдосконалення державної політики у сфері вищої освіти) [10];

Д.А. Терещенко (визначено потенціали моніторингу якості вищої освіти для підвищення ефективності функціонування сучасного університету) [1]; Г.М. Чирва (з'ясовано потенціали механізмів державного управління розвитком вищої освіти в системі забезпечення її якості) [15]; С.О. Шевченко (конкретизовано зміст механізмів державного та громадського управління якістю вищої освіти) [16] та інші вчені. Окремі з питань порушеної проблематики були розглянуті нами у межах попередньо виконаних досліджень [13].

Неабиякий рівень наукової уваги до дослідження проблематики ефективності функціонування системи вищої освіти не забезпечує остаточного вирішення окремих з її питань. Серед таких питань, на нашу думку, неабиякої значущості набувають ті з них, фокусом наукової уваги яких є проблематика вдосконалення змісту та практики використання державною механізмом ресурсного забезпечення функціонування ЗВО.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Механізм ресурсного забезпечення діяльності будь якого організаційного утворення традиційно розглядається через призму його здатності отримати ресурси та ефективно їх використати. Наприклад, відповідно до ресурсної концепції стратегічного управління сучасна організація розбудовує програму свого позиціонування на ринку скоріше з прийняттям до уваги результатів аналізу своїх внутрішніх потенціалів [2, с. 270]. Ресурсне забезпечення державної інституції відбувається з гори до низу, тобто держава надає ресурс та визначає особливості його використання. У межах європейського простору вищої освіти держані ЗВО, як правило, не розглядаються на рівні основного суб'єкту формування власних ресурсів, у тому числі й фінансових. Державні ЗВО знаходяться на утриманні держави, а отже саме держава є тим з суб'єктів, який формалізує певні правила щодо використання ЗВО наданих у їх розпорядження ресурсів та визначає критерії ефективності їх використання. Ця проблематика може розглядатись через призму двох основних напрямів, а саме: 1) ефективність використання ЗВО наданих у їх розпорядження ресурсів, так

званий організаційний контекст; 2) ефективність використання МОН України передбачених на утримання мережі ЗВО ресурсів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї публікації є обґрунтування потенціалів рефлексивного та фінансового механізмів управління системою ЗВО України для вдосконалення публічної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти в Україні

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Актуалізація обраного нами напряму наукового пошуку може бути здійснена через призму конкретизованих у Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» викликів та необхідних до вирішення завдань, пов'язаних з фінансуванням освіти і науки, а саме «недостатній обсяг фінансування системи освіти і науки на всіх рівнях; критично низька наукоємність ВВП через недостатнє фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності, що знижується майже з кожним роком; неефективне використання бюджетних коштів; недостатній рівень навичок освітнього і наукового менеджменту щодо залучення позабюджетних джерел фінансування освітньої і наукової діяльності; мережа закладів освіти, наукових установ різних ЦОВВ, Національної та національних галузевих академій наук не відповідає масштабам і структурі економіки країни та потребує виваженого підходу до їхньої оптимізації та модернізації механізмів державного фінансування» [11]. Кожен другий з цих викликів апелює до проблематики неефективності використання ресурсного забезпечення функціонування та розвитку ЗВО. Станом на цей час, існуюча в Україні мережа ЗВО за своїм потенціалом значно перевищує той обсяг випускників закладів загальної середньої освіти, які мають намір отримати вищу освіту. За інформацією МОН України кількість випускників шкіл у 2023 році становила близько 360 тис. осіб, в той час як у 2008 році ця кількість дорівнювала 640 тис. З огляду на пов'язане з розв'язаною рф проти України війною критичне погіршення демографічних показників України, тенденція так званого

недовантаження ЗВО першокурсниками буде загострюватись, перш за все за рахунок тих випускників закладів загальної середньої освіти, які змушені завершувати своє навчання за межами України. За підрахунками фахівців Управління Верховного комісара ООН у справах біженців чисельність вимушених мігрантів з України, станом на початок квітня 2023 р., становила приблизно 8,16 млн осіб [4]. Цілком очевидно що серед цих осіб є у тому числі й випускники шкіл, які б за умов мирного часу, скоріше за все, прийняли б рішення щодо продовження свого навчання у вітчизняних ЗВО. Навіть якщо абстрагуватись від спричинених війною демографічних втрат України, негативні тенденції щодо кількості випускників закладів загальної середньої освіти все одно матимуть місце. Наприклад, заступник міністра освіти і науки України М.І. Винницький, спираючись лише на ті з демографічних показників які не враховують впливу пов'язаної з війною міграції, звернув увагу на той факт, що в Україні станом на 2033 рік буде приблизно 300 тисяч випускників. Цілком очевидно, що за таких умов існуюча мережа ЗВО все далі частіше буде демонструвати свою неефективність. Збереження існуючої мережі вітчизняних ЗВО обумовить значне перебільшення пропозиції над попитом. У межах економічної наукової думки стан надмірної пропозиції товару на ринку розглядається як каталізатор кризових явищ. За таких умов відбувається критичне руйнування не лише так званих слабких організацій, а у тому числі й тих організацій, які до початку кризи впевнено позиціонували на ринку товарів та послуг. Екстраполюючи цю об'єктивну закономірність на рівень мережі ЗВО з її умовно надмірною пропозицією «місць для абітурієнтів» можемо стверджувати про те, що з часом, за умови збереження тенденцій скорочення кількості випускників шкіл та залишенням при цьому без змін обсягів пропозиції ЗВО «місць для абітурієнтів», відбудеться:

- 1) втрата якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти;
- 2) маргіналізація як окремих ЗВО так й системи вищої освіти в цілому;
- 3) втрата ЗВО та науково-педагогічними працівниками їх потенціалів до

забезпечення зростання показників професійної діяльності, а також до подальшого саморозвитку.

Дослідження впливу надмірної пропозиції мережі ЗВО на якість їх освітньої діяльності та якість вищої освіти, потребує на окремий напрям наукового пошуку, а отже вважаємо за доцільне обмежитись лише вище сформульованим узагальненням. Разом з тим, цей напрям ми визначаємо на рівні перспективного для організації подальших наукових досліджень.

Приймаючи до уваги вище наведене можемо стверджувати про необхідність удосконалення системи державного фінансування мережі закладів вищої освіти в Україні. Зміна моделі фінансування функціонування та розвитку ЗВО обумовлена необхідністю підвищення ефективності використання передбаченої для фінансування системи вищої освіти частки державного бюджету. Вдосконалення змісту та практики використання фінансового механізму управління системою ЗВО України, на нашу думку, може бути здійснено за рахунок потенціалів рефлексивного управління, на рівні базової моделі так званої нової школи управління. На відміну від суб'єктно-об'єктного менеджменту нова школа управління відводить роль суб'єкта формування та прийняття управлінського рішення об'єкту управління. При цьому суб'єкт управління надає об'єкту управління лише ту інформацію яка є об'єктивно доцільною для прийняття конкретного управлінського рішення. Суб'єкт управління самостійно не формує своє рішення, а створює умови для того щоб об'єкт управління «самостійно» прийняв необхідне суб'єкту управління рішення. Таке залучення об'єкту управління до формування управлінського рішення, з одного боку, підвищує рівень його відповідальності за кінцевий результат, а з іншого – сприяє підвищенню якості, як управлінського процесу так й отриманого внаслідок нього результату.

Екстраполюючи це знання на рівень нашої проблематики спробуємо сформулювати авторське бачення можливості використання потенціалів рефлексивного механізму управління для підвищення ефективності

фінансування державою мережі ЗВО України. У якості так званих вихідних даних для розбудови логіки нашого подальшого дослідження ми будемо використовувати наведену МОН України інформацію щодо кількості ЗВО в Україні та їх «наповнення» здобувачами вищої освіти, а саме – у 2008 року в Україні функціонувало близько 350 ЗВО у кожному з яких здобувало освіту, в середньому, 6,7 тис. осіб; у 2021 році в Україні функціонувало близько 300 ЗВО у кожному з яких здобувало освіту, в середньому, 3,4 тис. осіб. Такі вихідні дані дозволяють нам вести мову про можливість підвищення ефективності функціонування мережі ЗВО в Україні, наприклад за рахунок об'єднання ЗВО. Вирішення цього питання може бути здійснено, як шляхом так званого прямого управлінського втручання держави, наприклад – прийняття рішення щодо скорочення та укрупнення ЗВО, так й шляхом опосередкованого впливу суб'єкту управління на об'єкт управління. Останній напрям не слід ототожнювати з так званим класичним «державним регулюванням» [5], адже ці різновиди впливу держави передбачають використання принципово різних механізмів взаємодії між суб'єктами та об'єктами управління.

Повертаючись до проблематики обґрунтування потенціалів фінансового механізму управління системою ЗВО України, вважаємо за доцільне звернути увагу на ті з моделей оптимізації мережі закладів освіти, та як наслідок – скорочення державних витрат на їх утримання, які вже були напрацьовані та частково апробовані МОН України для поступового скорочення закладів загальної середньої освіти з відносно малою кількістю учнів.

Нагадаємо, Уряд України вирішив припинити з 01.09.2025 року фінансування коштом освітньої субвенції заробітну плату вчителів у школах із кількістю учнів менш як 45 осіб, а з 01.09.2026 року – менш як 60 осіб [14]. Такий механізм, попри всю його непопулярність серед населення маленьких за кількістю мешканців адміністративно-територіальних одиниць, має свої переваги, а саме:

– сприяє підвищенню ефективності використання державних коштів, що у

кінцевому випадку забезпечить економію державних ресурсів та їх актуальний перерозподіл;

– обумовлює запуск так званого стимулюючого механізму щодо концентрації надання освітніх послуг, що у кінцевому випадку, очікувано, позитивно відіб'ється на якості кінцевого продукту.

Безумовно, цей перелік переваг не є вичерпаним та може бути розширеним у межах подальших наукових пошуків. Крім того, слід визнати що запроваджений Урядом механізм вдосконалення системи фінансування закладів загальної середньої освіти з відносно малою кількістю учнів може стати причиною актуалізації певних соціальних ризиків. Ці ризики, так само як й механізми мінімізації їх впливу на суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток, також потребують на окрему увагу дослідників.

Екстраполювання вище розглянутого механізму на систему вищої освіти дозволить: по-перше – використати більшість з потенціалів рефлексивного управління, та тим самим уникнути загострення пов'язаних з несприйняттям трудовими колективами ЗВО ініціатив МОН України щодо скорочення та укрупнення ЗВО ризиків; по-друге – забезпечити відповідність кількості ЗВО кількості бажаючих здобути вищу освіту, та тим самим уникнути руйнівного впливу від циклічного повторення стану надмірної пропозиції ЗВО «місць для абітурієнтів»; по-третє, – підвищити якість освітньої діяльності ЗВО та якість вищої освіти, та тим самим: підвищити продуктивність праці, а відповідно й забезпечити необхідну динаміку довгострокового відновлення; забезпечити потреби ринку праці щодо якості підготовки фахівців з вищою освітою, а відповідно й скоротити навантаження на ту частку державного бюджету, яка призначена для соціальних виплат тимчасово непрацюючих осіб працездатного віку; збільшити частку людського капіталу у загальнонаціональному багатстві України та тим самим підвищити якість життя.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Приймаючи до уваги вище наведене може сформулювати такі

основні узагальнення та висновки.

По-перше, сформульоване у Стратегічному плані діяльності МОН України до 2027 року завдання щодо необхідності оптимізації мережі ЗВО через механізм їх укрупнення може бути вирішено з прийняттям до уваги потенціалів рефлексивного управління, а саме – ініціатором актуалізації ініціативи з об'єднання ЗВО повинно виступати не МОН України, а безпосередньо самі ЗВО які прагнуть до об'єднання своїх потенціалів заради забезпечення вимог держави. Передбачається що держава сформулює певні вимоги до ЗВО, а МОН України – забезпечить інформаційну підтримку зацікавлених в об'єднанні ЗВО.

По-друге, для забезпечення ефективності рефлексивного управління процесами об'єднання ЗВО держава може використати потенціали механізму ресурсного забезпечення системи вищої освіти, а саме ті з його важелів які пов'язані з фінансуванням діяльності ЗВО. В основу такого механізму можуть бути покладені новації Уряду щодо фінансування закладів загальної середньої освіти з відносно невеликою кількістю здобувачів освіти. Запровадження державою у дію цього механізму підвищить рівень мотивації ЗВО до об'єднання.

По-третє, оптимізація системи фінансування мережі ЗВО України за рахунок розміщення державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою лише у тих ЗВО які відповідають встановленим вимогам сприятиме концентрації накопичених науково-педагогічними працівниками досвіду та знань в структурі найбільш конкурентних ЗВО. Така концентрація відбудеться внаслідок спроможності ЗВО з державним фінансуванням запропонувати більш конкурентні умови праці для науково-педагогічних працівників.

Вище сформульовані узагальнення не вичерпують питання вдосконалення змісту та практики реалізації державної політики щодо фінансування мережі ЗВО, а отже можуть бути уточнені та доповнені за результатами інших наукових досліджень. Серед найбільш перспективних з можливих для подальших розвідок напрямів, на нашу думку, є ті з них, фокусом дослідницької уваги яких є наукове та економічне обґрунтування мінімально допустимої кількості студентів для

ЗВО. Цей напрям може бути розглянутий, у тому числі й через призму встановлення державою мінімальної кількості здобувачів вищої освіти для «відкриття» ЗВО студентської групи за тією чи іншою освітньо-професійною програмою.

Література

1. Бірюкова М.В., Мороз С.А., Труш О.О., Мороз В.М., Терещенко Д.А. Соціологічний супровід моніторингу якості освіти в сучасному університеті. Львів: Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2023. 489 с.

2. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник. Київ : Кондор, 2006. 356 с

3. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с.

4. Малиновська О. Вимушений виїзд українців за кордон: як коректно оцінити масштаби? Національний інститут стратегічних досліджень. 09.05.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vymushennyu-vuyizd-ukrayintsiv-za-kordon-yak-korektno-otsinyty-masshtaby> (дата звернення 26.03.2024)

5. Мороз В.М. Державне регулювання. Енциклопедичний словник з державного управління / За заг. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. С. 148

6. Мороз В.М. Динаміка зміни індексу освіченості населення на Україні як якісна характеристика системи трудового потенціалу країни. Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. 2009. №2. С. 249–256.

7. Мороз В.М., Мороз С.А. Порядок та умови вступу до докторантури як елемент правового механізму державного управління якістю підготовки фахівців на науковому рівні вищої освіти. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2015. №3. С. 127-134

8. Мороз С. А., Мороз В.М., Домбровська С.М. Рейтинг науково-педагогічних працівників, як складова системи державного управління якістю вищої освіти. Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»). 2017. Вип. 2 (7). С. 294–309.

9. Мороз С.А., Бука І.С., Бука С.А., Мороз В.М. Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія). Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління») 2018. Вип. 2 (9). С. 282–295.

10. Мороз С.А., Романовський О.Г., Мороз В.М., Грень Л.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Попова О.В. Залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО: аналіз думки роботодавців і напрями вдосконалення державної політики. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2021. №1. С. 521–538 URL: <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/3176> (WoS)

11. Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. Наказ МОН № 276 від 07.03.2024 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-strategichnogo-planu-diyalnosti-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-do-2027-roku>

12. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам. Кабінет Міністрів України. 10399 від 10.01.2024 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43517>

13. Тищук О.М., Мороз О.В. Обґрунтування актуальності дослідження у межах проблематики публічного управління: теоретико-методологічний аспект. Інвестиції: практика та досвід. 2024. №3. С. 202-208 DOI: <https://doi.org/10.32702/2306>

14. Фінансування шкіл із малою кількістю учнів: роз'яснення МОН України. 12 березня 2024 року. МОН України. URL:

<https://mon.gov.ua/news/finansuvannya-shkil-iz-maloyu-kilkistyu-uchniv-rozlyasnennya>

15. Чирва Г.М. Механізми державного управління розвитком вищої освіти: орієнтація на якість освітніх послуг. Публічне управління та митне адміністрування, 2019 р., № 3 (22). С. 146-156.

16. Шевченко С. О. Механізм державного та громадського управління якістю вищої освіти: зарубіжний досвід. Держава та регіони. 2017. № 3. С. 171–176.

17. Ukraine - Improving Higher Education for Results Project (English). Washington, D.C. : World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/248051620525628945>

References

1. Biriukova, M.V., Moroz, S.A., Trush, O.O., Moroz, V.M. and Tereshchenko, D.A. (2023), *Sotsiologichnyi suprovid monitorynhu yakosti osvity v suchasnomu universyteti* [Sociological support for monitoring the quality of education in a modern university], Vydavnytstvo PP «Novyi Svit-2000», Lviv, Ukraine.

2. Zavadskyi, Y.S., Osovska, T.V. and Yushkevych, O.O. (2006), *Ekonomichnyi slovnyk* [Economic Dictionary], Kondor, Kyiv, Ukraine.

3. Vashchuka, F.H. (Ed). (2011), *Intehratsiia v yevropeiskyi osvittnii prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy* [Integration into the European educational space: achievements, problems, prospects], ZakDU, Uzhhorod, Ukraine.

4. Malynovska, O. (2023), “Forced departure of Ukrainians abroad: how to correctly assess the scale?”, *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*, available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vymushenyi-vyyizd-ukrayintsiv-za-kordon-yak-korektno-otsinyty-mashtaby> (Accessed 18 February 2025).

5. Moroz, V.M. (2010), “State regulation”, *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedic Dictionary of Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

6. Moroz, V.M. (2009), “Dynamics of changes in the population education index in Ukraine as a qualitative characteristic of the country's labor potential system”, *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 2, pp. 249–256.

7. Moroz, V.M. and Moroz, S.A. (2015), “The procedure and conditions for admission to doctoral studies as an element of the legal mechanism of state management of the quality of training at the scientific level of higher education”, *Scientific notes the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, vol. 3, pp. 127-134.

8. Moroz, S.A., Moroz, V.M. and Dombrovskaya S.M. (2017), “Rating of scientific and pedagogical workers as a component of the system of state management of the quality of higher education”, *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 2 (7), pp. 294–309.

9. Moroz, S.A., Buka, I.S., Buka, S.A. and Moroz, V.M. (2018), “Evaluation of the quality of higher education by students as an element of the system of state control over the quality of provision of educational services to higher education institutions (on the example of a survey of students of the Baltic International Academy, Latvia)”, *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 2 (9), pp. 282–295.

10. Moroz, S.A., Romanovskyi, O.H., Moroz, V.M., Hren, L.M., Pomaza-Ponomarenko, A.L. and Popova, O.V. (2021), “Dependence of the quality of higher education on the sources of its financing and specialization of free economic education: analysis of the opinion of employers and directions for improving public policy”, *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, vol 2, no. 37, pp. 521-538.

11. Ministry of Education and Science of Ukraine (2024), Order “On approval of the Strategic Plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027”, available at: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-strategichnogo-planu-diyalnosti-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-do-2027-roku> (Accessed 22 February

2025).

12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Draft Law “On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Financing Higher Education and Providing State Targeted Support to Its Applicants”, available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43517> (Accessed 22 February 2025).

13. Tyshchuk, O.M. and Moroz, O.V. (2024), “Justification of the relevance of the study within the framework of public administration issues: theoretical and methodological aspect”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3. pp. 202-208.

14. Ministry of Education and Science of Ukraine (2024), “Financing schools with a small number of students: clarification of the Ministry of Education and Science of Ukraine”, available at: <https://mon.gov.ua/news/finansuvannya-shkil-iz-maloyu-kilkistyu-uchniv-rozryasnennya> (Accessed 16 February 2025).

15. Chyrva, H.M. (2019), “Mechanisms of state management of the development of higher education: orientation on the quality of educational services”, *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, vol. 3 (22), pp. 146-156.

16. Shevchenko, S.O. (2017), “Mechanism of state and public management of the quality of higher education: foreign experience”, *Derzhava ta rehiony*, vol. 3, pp. 171–176.

17. World Bank Group (2021), “Ukraine - Improving Higher Education for Results Project”, available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/248051620525628945> (Accessed 3 February 2025).

Стаття надійшла до редакції 15.03.2025 р.